

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ТА ОЦІНКА НЕОРГАНІЗОВАНИХ ВАЛЮТНИХ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ

А. М. Вдовиченко,

аспірант, Національний університет державної податкової служби України

В статті наводиться методика розрахунку валютних готівкових заощаджень населення, що враховує найбільш потужні потоки валюти у секторі домогосподарств. На основі наведеної методики було проведено розрахунок неорганізованих валютних заощаджень. За допомогою побудови кореляційної матриці виявлено ступінь зв'язку між валютними заощадженнями та іншими агрегатами економічної поведінки домогосподарств України.

In the article the methods of unorganized household's currency savings estimating is shown, it reflects the most significant currency flows in the sector of households. On the basis of the described methods the assessment of unorganized currency savings was conducted. With the help of constructing correlation matrix the relation degree between currency savings and other aggregates of Ukrainian household's economic behavior was discovered.

ВСТУП

Одним з аспектів функціонування фінансової системи країни є залучення і ефективне використання неорганізованих заощаджень населення. На фоні світової кризи ліквідності, яку сьогодні переживає глобальна фінансова система, пошук внутрішніх резервів фінансування економіки і, відповідно, економічного росту набуває все більшого значення. Таким резервом для України, безумовно, можуть стати неорганізовані заощадження населення, що можуть зберігатись як у гривневій формі, так і у формі іноземної валюти. Цим і пояснюється актуальність розробки методики об'єктивної оцінки готівкових заощаджень населення. Актуальність даного напрямку посилюється ще й поточною макроекономічною ситуацією в Україні, коли акселерація темпів інфляції підриває довіру населення до національної грошової одиниці, а ревальвація гривні відносно долара США робить не вигідними готівкові заощадження в головній резервній валюті світу. Результати даного дослідження можуть бути цікавими для визначення наступного розвитку доларизації економіки, при тому, що останніми роками, на думку деяких вчених, доларизація поступово знижувалась [12].

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Для домогосподарств України протягом тривалого часу характерним було утримання своїх заощаджень у неорганізованій формі (готівкові заощадження) [4], до таких неорганізова-

них форм відносяться і валютні заощадження, що зберігаються "на руках" у населення. Автором даної статті у співавторстві вже було представлено методику оцінки готівкових заощаджень населення в гривневій формі [5]. Однак валютні готівкові заощадження населення залишилися "поза кадром", тому в даній статті автор ставить за мету формалізацію методики обчислення неорганізованих валютних заощаджень населення та безпосередню їх оцінку шляхом аналізу грошових потоків у секторі домогосподарств України. Також за мету ставиться виявлення зв'язків неорганізованих валютних заощаджень з іншими макроекономічними агрегатами, що характеризують економічну поведінку домогосподарств через механізм кореляційного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Визначення кількісних характеристик готівкових валютних заощаджень населення — не нова тема у вітчизняній економічній науці. Проблема ця настільки комплексна і настільки визначальна, що її в тій чи іншій мірі торкалися вчені з дещо різною спеціалізацією. Так, наприклад, С. Шумська оцінює обсяги готівкової іноземної валюти в обігу на основі динаміки купівлі-продажу валюти населенням [14]. Однак подібний підхід видається дещо спрощеним. Більш цікавою та комплексною, враховуючи мету статті, є робота М. Маламеда [7], в якій висвітлюються методологічні проблеми обчислення заощаджень домогосподарств, однак не робиться спроба здійснення

такого обчислення. Вчений акцентує увагу на тому, що обчислення заощаджень населення через баланс грошових доходів і витрат населення (БГДВН) не носить об'єктивного характеру. Цей баланс відображає рух емітованої Національним банком готівкової грошової маси, яка перебуває на руках у населення, у тому числі: доходи населення, одержувані у формі заробітної плати, пенсій, інших видів соціальної допомоги; витрати на купівлю товарів і послуг, сплату податків, обов'язкових зборів і добровільних платежів; розрахунки з фінансовою системою; заощадження у формі приросту готівкових грошей, вкладів у банки та витрат на купівлю цінних паперів; легальне придбання іноземних валют [7]. Однак, використовуючи БГДВН, складно оцінювати готівкові заощадження в іноземній валюті, оскільки він враховує лише купівлю-продаж іноземних валют через банківську систему обмінних пунктів. В той же час значна частина готівкової валюти витрачається населенням на придбання імпортованих товарів для неформальної торгівлі та для витрат під час приватних закордонних поїздок. Окрім того, валютні кошти ввозяться в Україну у формі приватних переказів та як виручка від неформального експорту українських товарів [7]. Враховуючи наведені потоки валюти, ми можемо формалізувати алгоритм оцінки валютних заощаджень населення:

$$\begin{cases} UCS_i = (CP_i - CS_i) + R_i - TO_i + NI_i, \\ NI_i = IE_i - II_i, \end{cases} \quad (1)$$

де UCS_i (unorganized currency savings) — неорганізовані валютні заощадження за період t ;

CP_i (currency purchase) — купівля валюти населенням країни за період t ;

CS_i (currency sale) — продаж валюти населенням країни за період t ;

R_i (remittances) — обсяг приватних переказів з-за кордону за період t ;

TO_i (tourist outflow) — обсяг валюти, вивезений туристами з країни за період t ;

NI_i (net import) — чистий імпорт за період t ;

IE_i (informal export) — обсяг неформального експорту за період t ;

II_i (informal import) — обсяг неформального імпорту за період t .

Відразу ж зазначимо, що обсяги вивозу готівкової валюти під час приватних поїздок за кордон можна було б розрахувати, виходячи з даних платіжного балансу, зокрема в платіжному балансі представлено обсяги імпорту послуг у графі "Подорожі" [10]. Однак на практиці це фактично не можливо. Стаття подорожі охоплює товари та послуги, що були придбані приїжджими, якщо тривалість їхнього перебування в країні не перевищує одного року. До 2004 року джерелами інформації для складання статті "Подорожі" були дані щоквартальної статистичної звітності Держкомстату, що надаються туристичними фірмами і готелями, та банківської звітності щодо розрахунків за дорожніми чеками, картками міжнародних платіжних систем, витрат на відраджання, купівлі-продажу готівкової іноземної валюти фізичними особами тощо. Починаючи з 2004-го

року обсяги експорту-імпорту за цією статтею були перераховані згідно з новою методикою, яка базується на квартальних даних про чисельність іноземців, які вїхали в Україну, та громадян України, що виїхали за кордон, середніх витрат одного подорожуючого та середньої тривалості поїздки [10]. З методики розрахунку даних статей платіжного балансу зрозуміло, що вони враховують оборот не тільки (а як засвідчує досвід не стільки) готівкової валюти, як валюти у формі "тревел-чеків" та через міжнародні платіжні системи (до речі суми такого обороту майже не обмежені). Якщо рух коштів на карткових рахунках можна якось проконтролювати, то оборот "тревел-чеків" ніяк. Щодо готівкової валютної маси, то в світлі тих обмежень, що встановлювались Нацбанком на вивіз валюти з країни, раціональним буде вважати потоки готівкової валюти через туристичний канал незначними і проігнорувати їх.

Для обчислення неорганізованих валютних заощаджень населення будемо звертатись до офіційних статистичних джерел, зокрема, дані про необхідні агрегати можна знайти в платіжному балансі України та у Бюлетенях НБУ. Виходячи з банківської статистики, сальдо купівлі-продажу іноземної валюти населенням має значення представлений в таблиці 1.

Наступним етапом оцінки накопиченої готівкової валютної маси є визначення потоків міграційного капіталу, що надходить в Україну. Багатьма українськими вченими висуваються свої гіпотези щодо об'ємів міграційного капіталу в Україні. При цьому варіативність оцінок дуже широка, вони коливаються від 8 млрд грн. [13] до 54 млрд грн. щорічно [11]. Складнощі застосування таких оцінок полягають не тільки у широкому діапазоні їх значень, але також і в тому, що з них неможливо побудувати динамічний ряд. Враховуючи труднощі застосування експертних оцінок, більш доцільним є посилення на офіційну статистику. Дані по міграційному капіталу можна отримати з двох офіційних джерел — це статистичні дані Світового банку [15] та дані платіжного балансу України, де у складі поточних трансфертів значна частина припадає на приватні перекази [10]. Дані, які публікуються Світовим банком для України, мають явно занижений характер, наприклад, за цими даними у 2007 році, в Україну надійшло грошових переказів всього 944 млрд дол. США, що не йде ні в яке порівняння ні з експертними оцінками, ні з даними НБУ. Аналіз даних платіжного балансу дозволяє нам побудувати досить довгий динамічний ряд надходження приватних переказів в Україну, на ці данні ми і будемо покладатись. В платіжному балансі України за весь період його видання (з 1995-го року) приватні перекази в структурі поточних трансфертів виділяються тільки за період 2003—2006 рр., хоча у всі інші роки відзначається їх значний вплив на загальний об'єм поточних трансфертів (до 2000 року визначальною складовою поточних трансфертів була також технічна допомога) [10]. Аналіз даних платіжного балансу показує, що протягом 2003—2006 рр. питома вага приватних переказів у поточних трансфертах поступово збільшувалась з 61,8% до

Таблиця 1. Динаміка сальдо купівлі-продажу валюти населенням України*

Роки	Витрати на придбання іноземної валюти (млн грн.), (CP _t)	Доходи від продажу валюти (млн грн.), (CS _t)	Сальдо (млн грн.)	Курс** грн./дол.	Сальдо (млн дол.США)
1992	0,02	0	0,02	0,00208	9,62
1993	16	0	16	0,04539	352,50
1994	156	0	156	0,317	492,11
1995	1997	805	1192	1,47463	808,34
1996	4928	2693	2235	1,8295	1221,65
1997	7758	6184	1574	1,8617	845,46
1998	9614	7160	2454	2,4495	1001,84
1999	4864	3635	1229	4,1304	297,55
2000	3971	4157	-186	5,4402	-34,19
2001	3532	4340	-808	5,3721	-150,41
2002	-----	-----	-825***	5,3266	-154,88
2003	-----	-----	-3881	5,3327	-727,77
2004	-----	-----	13288	5,3192	2498,12
2005	-----	-----	7200	5,1247	1404,96
2006	-----	-----	17961	5,05	3536,63
2007	-----	-----	19909	5,05	3942,38
Сума	-----	-----	61514,02		15363,90

* Розраховано автором за даними НБУ [2].

** середній за період офіційний курс українського карбованця (гривні) щодо долара США, встановлений Національним Банком України (за 1992—1995рр. курс розраховувався зі співвідношення 1 грн.=100000 укр. карбованців).

*** з 2002-го року у банківській статистиці сальдо представлено в структурі доходів та витрат населення України не у формі різниці купівлі-продажу валюти, а в якості заощаджень в іноземній валюті [2].

74,4%, тобто на 4,2% щорічно [10]. Для розрахунку обсягу поточних трансфертів за всі інші роки ми будемо враховувати цю тенденцію. Вважаємо, що такий підхід буде більш правильним, ніж розрахунок середньо арифметичного показника частки переказів у трансфертах, особливо враховуючи те, що у перші роки незалежності України значну роль відігравала зовнішня технічна допомога, а кількість мігрантів була ще не такою великою. Результати розрахунків наведено в табл. 2.

Оцінку чистого імпорту, покладаючись на офіційну статистику, можна здійснити, виходячи з даних платіжного балансу України. Оціночні дані по неформальному товарообороту наводяться напряму (платіжні баланси за 1995 та 1996 рр.) або опосередковано, як відсоток від офіційного експорту та імпорту за даними Держкомстату [10]. У товарній структурі зовнішньої торгівлі України спеціалістами з НБУ

виділяється графа "Різне", що, окрім інших параметрів, враховує і обсяги неформального експорту та імпорту. В платіжному балансі головним джерелом даних із зовнішньої торгівлі товарами є інформація Держкомстату, яка базується на даних вантажних митних декларацій та звітах підприємств про товари, які не проходять митне декларування (риба, виловлена в нейтральних водах і продана за кордоном, товари придбані в портах перевізниками тощо). Для цілей складання платіжного балансу ці дані коригуються за ступенем охоплення (неформальна торгівля) та класифікацією (перерахунок імпорту з цін CIF на ціни FOB, ремонт товарів) [10]. Найвагомішою складовою цих дорахунків є неформальна торгівля, обсяги якої розраховуються на підставі серії експертних оцінок. Оцінка обсягів імпорту товарів, що не враховані в офіційній статистиці, базується на зіставленні даних Держкомстату

Таблиця 2. Динаміка поточних трансфертів та приватних переказів в Україні*

Роки	Поточні трансферти (млн дол. США)	Частка приватних переказів у поточних трансфертах, %**	Приватні перекази (млн дол. США) (R _t)
1994	583	24	139,92
1995	557	28,2	157,074
1996	619	32,4	200,556
1997	942	36,6	344,772
1998	868	40,8	354,144
1999	754	45	339,3
2000	967	49,2	475,764
2001	1516	53,4	809,544
2002	1967	57,6	1132,992
2003	2270	61,8	1402,86
2004	2671	64,4	1720,124
2005	3111	68,4	2127,924
2006	3533	74,4	2628,552
2007	4591	78,6	3608,526
Сума	24949	-----	15442,052

* Розраховано за даними НБУ [10]

** Показники для 1994—2002 рр. та 2007р. розраховано автором, виходячи із тенденції до збільшення частки приватних переказів у поточних трансфертах на 4,2% в середньому на рік.

Таблиця 3. Динаміка неформального товарообороту в Україні*

Роки	Неформальний експорт (IE_t)	Неформальний імпорт (II_t)	Чистий імпорт (NI_t)
1994	2400	2796	-396
1995	1241	1640	-399
1996	1200	1600	-400
1997	1138,5	2226,6	-1088,1
1998	1086,8	1878,4	-791,6
1999	810,7	1066,14	-255,44
2000	1165,8	1814,28	-648,48
2001	650,588	1104,257	-453,669
2002	682,3698	933,724	-251,354
2003	484,4028	1035,905	-551,502
2004	424,6593	1681,814	-1257,16
2005	410,7408	1156,362	-745,621
2006	383,68	1441,235	-1057,56
2007	246,2405	2426,796	-2180,56
Сума	12325,48	22801,51	-10476

* Розраховано автором за даними НБУ та Держкомстату [10; 6]

Україні щодо обсягів продажу споживчих товарів за всіма каналами реалізації (з урахуванням даних державних статистичних спостережень щодо частки імпортованих товарів у роздрібно-товарообороті) та інформації щодо обсягів надходження імпортованих товарів за даними митної статистики (Держмитслужба України). До обсягів неформальної торгівлі включено також вартість легкових автомобілів, що ввезені фізичними особами [10]. Окрім неформальної торгівлі, в дорахунки також включено коригування вартості товарів, виготовлених з давальницької сировини, коригування на вартість ремонту товарів, вилучення вартості перевезення та страхування. Таким чином, з даних, наведених у платіжному балансі, обсяги неформальної торгівлі

можна знайти двома методами — розраховуючи частку неформальної торгівлі (яка наводиться у методичних коментарях платіжного балансу) у експорті та імпорті розрахованих Держкомстатом або вилучивши з обсягів дорахунків по експорту та імпорту вартість ремонту товарів, а з обсягів дорахунків по імпорту вилучити ще й додану вартість товарів, виготовлених з давальницької сировини та додати вартість перевезення та страхування. Нами було використано перший спосіб розрахунку неформального товарообороту (табл.3), хоча результати розрахунків за обома методами дуже близькі.

Після проведення розрахунків агрегатів, що входять до запропонованого алгоритму визначення готівкових

валютних заощаджень населення, можна відслідкувати їх динаміку та акумуляцію (табл. 4). Остаточні підрахунки говорять про те, що за роки незалежності України у населення на руках накопичилось приблизно 20 млрд дол. США. Для порівняння, за розрахунками С. Шумської, яка розраховувала накопичену на руках валютну готівку як сальдо купівлі-продажу валюти населенням, на початок 2003-го року в населення мало накопичитись 4,6-11,6 млрд дол. США [14]. Інші джерела стверджують, що за період 1992—2001 рр. на руках у населення накопичилось близько 3,6 млрд дол. США [9, с. 271] або ж, що нелегальна валютна маса в Україні на 1998 рік складала 8—16 млрд дол. США [8]. Розбіжності у результатах розрахунків звичайно пояснюються різницею в методиках оцінки, часом проведенням досліджень та інформаційних джерелах. Хоча наведена схема розрахунку, на думку автора, в повній мірі враховує найбільші вхідні та вихідні потоки готівкової валюти в країні.

Зазначимо про деякі явні недоліки проведеної оцінки неорганізованих валютних заощаджень, що пов'язані з вадливістю даних. По-перше, викривлення в розрахунках спричиняє відсутність даних по декількох перших роках дослідження (табл. 4), однак ми можемо вважати їх незначними, оскільки суми, які фігурують, не мають великих значень у порівнянні з наступними періодами. По-друге, дані офіційної статистики можуть не в повній мірі відповідати об'єктивній дійсності, в меншій мірі це стосується розрахунку неформальної торгівлі, але особливо відноситься до надходження міграційного капіталу. Та варіативність оцінок приватних переказів в Україну, що існує на сьогодні [3], приводить нас до висновку, що дані офіційної статистики можуть бути дещо заниженими. Однак потрібно також сказати, що такі оцінки не мають системного характеру, в той час як офіційна статистика може слугувати плацдармом якщо не для точної оцінки, то хоча б для відслідковування загальних тенденцій руху валютної готівки. Саме тому автор керується принципом використання офіційних джерел, на які можна поспілатись, ніж розрізаних оцінок. По-третє, недоліком є відсутність в розрахунках обсягів валютної готівки, що вивозиться туристами, про що зазначалось на початку статті.

Аналіз накопичення готівкової валюти (табл. 4) свідчить про те, що протягом всього періоду незалежності України населення в основному було схильне накопичувати валюту, розглядаючи її як ефективний інструмент заощадження. В більшості випадків сальдо торгівлі валютою відповідає загальним тенденціям до накопичення або ж до витрачання валюти (окрім періоду 2001—2003 рр.) (табл. 4). Характерним є те, що з 2004-го року населення України доволі впевнено накопичує готівкову валюту, визначальними в цьому процесі є надходження міграційного капіталу та сальдо купівлі-продажу валюти. За останні три роки стрімке зростання міграційного капіталу веде до накопичення готівкової валюти, незважаючи на потужне зростання чистого імпорту (табл. 4).

Спробуємо встановити зв'язок між накопиченням валюти на руках у насе-

Таблиця 4. Результати розрахунку неорганізованих валютних заощаджень населення (млн дол. США)

Роки	Сальдо ($CP_t - CS_t$)	Приватні перекази (R_t)	Чистий імпорт (NI_t)	Неорганізовані валютні заощадження (UCS_t)
1992	9,62	-----	-----	9,615385
1993	352,5	-----	-----	352,5006
1994	492,11	139,92	-396	236,0336
1995	808,34	157,074	-399	566,4124
1996	1221,65	200,556	-400	1022,201
1997	845,46	344,772	-1088,1	102,1358
1998	1001,84	354,144	-791,6	564,3811
1999	297,55	339,3	-255,44	381,4099
2000	-34,19	475,764	-648,48	-206,906
2001	-150,41	809,544	-453,669	205,4683
2002	-154,88	1132,992	-251,354	726,7548
2003	-727,77	1402,86	-551,502	123,5844
2004	2498,12	1720,124	-1257,16	2961,089
2005	1404,96	2127,924	-745,621	2787,263
2006	3556,63	2628,552	-1057,56	5127,63
2007	3942,38	3608,526	-2180,56	5370,347
Сума	15363,9	15442,052	-10476	20329,92

Таблиця 5. Основні агрегати доходів, споживання та дослідження населення у щорічному розрізі (млрд грн.)*

	<i>Sav_{unorg}</i>	<i>Income</i>	<i>Sav_{org}</i>	<i>Consumption</i>	<i>Credit</i>	<i>Sav_{curr}</i>
1996	1418	36393	479	27450	65	1022,20
1997	2091	44846	690	31876	145	102,14
1998	1026	48811	1421	34867	184	564,38
1999	2425	55115	1200	41832	157	381,41
2000	3216	77682	2472	59024	294	-206,91
2001	6666	95361	4566	77846	438	205,47
2002	6969	141618	7980	153589	1895	726,75
2003	6685	162578	13092	180730	5673	123,58
2004	9226	212033	9223	222270	5808	2961,09
2005	17886	298275	31639	306769	18729	2787,26
2006	14753	363586	33594	385681	45020	5127,63
2007	36135	469683	57580	502359	76903	5370,35

* розраховано автором за даними НБУ [2]

лення, доходами, споживанням та формуванням інших видів заощаджень. Для цього розрахуємо матрицю часткових кореляцій між наступними агрегатами: валютні готівкові заощадження (*Sav_{curr}*), організовані заощадження населення (*Sav_{org}*), неорганізовані заощадження населення (*Sav_{unorg}*), наявний дохід населення (*Income*), споживчі витрати населення (*Consumption*), обсяги кредитування населення (*Credit*). Зазначимо при цьому, що організовані заощадження — це такі заощадження населення, мобілізацію і розміщення яких проводить банківська система або небанківські фінансово-кредитні установи, які згідно із законодавством мають право здійснювати операції по залученню і розміщенню коштів населення, до них включають: вклади у банківських установах; вклади у небанківських депозитних установах; придбання цінних паперів; вкладення у страхові поліси. Неорганізовані грошові заощадження населення — це ті, що зберігаються безпосередньо у населення готівкою в національній чи іноземній валюті [1, с. 229]. Динаміка досліджуваних агрегатів наведена в таблиці 5.

Досліджуваний масив даних є часовим рядом, що вносить деяку специфіку у дослідження взаємозв'язків. Кожен часовий ряд складається з трендової, сезонної та випадкової компонент, тому для отримання об'єктивних результатів кожен часовий ряд потрібно протестувати на циклічність та стаціонарність і врахувати вплив сезонної та трендової компонент. У нашому випадку сезонність у часових рядах відсутня, натомість всі вони є нестационарними за підсум-

ками узагальненого тесту Дікі-Фуллера (ADF-тест). Для врахування впливу тренда на масив даних включимо фактор часу (*t*) до розрахунків часткових кореляцій результати наведено у таблиці 6.

Результати розрахунків часткових кореляцій показують тісний прямий зв'язок готівкових валютних заощаджень населення з наявними доходами (що є цілком логічним) та обернений зв'язок з організованими заощадженнями та трендом. Досить тісний обернений зв'язок між організованими заощадженнями населення та готівковими валютними свідчить про те, що ці форми заощадження розглядаються населенням як своєрідні субституту. Однак за період з 1996 по 2007 роки населення було більш схильним до неорганізованих заощаджень у валюті ніж заощаджень у організованій формі, про що свідчать коефіцієнти кореляцій між цими формами заощаджень та наявним доходом.

ВИСНОВКИ

Розрахунки показують, що в українській економіці продовжуються процеси доларизації і накопичення неорганізованих форм заощаджень (принаймні у валютній формі). Такі процеси ведуть до звуження внутрішньої інвестиційної бази фінансових інститутів, а це робить фінансову систему вразливою не тільки перед зовнішньою кризою ліквідності, яку сьогодні переживає світова фінансова система, а й створює передумови до внутрішнього колапсу. Ефективність функціонування фінансового ринку і можливість реа-

Таблиця 6. Часткові кореляції між різними формами заощаджень, споживанням, кредитуванням та доходами населення

	<i>Sav_{curr}</i>	<i>Income</i>	<i>Credit</i>	<i>Sav_{org}</i>	<i>Sav_{unorg}</i>	<i>Consumption</i>	<i>t</i>
<i>Sav_{curr}</i>	1						
<i>Income</i>	0,8136	1					
<i>Credit</i>	0,1618	0,0102	1				
<i>Sav_{org}</i>	-0,7862	0,7228	0,2647	1			
<i>Sav_{unorg}</i>	-0,1704	0,1724	0,1455	0,2416	1		
<i>Consumption</i>	-0,404	0,8117	0,0169	-0,3129	-0,2089	1	
<i>t</i>	-0,8457	0,7973	-0,1803	-0,7626	-0,0464	-0,3328	1

лізації масштабних інвестиційних проектів в перспективі будуть залежати від успіху держави та фінансових інститутів у конвертації неорганізованих заощаджень населення у продуктивну форму. Наукова новизна статті полягає у виявленні найбільш значних валютних готівкових потоків у секторі домогосподарств і їх теоретичній оцінці. Теоретична та практична значущість виявляється у емпіричному підтвердженні взаємозамінності організованих та готівкових валютних заощаджень. В подальшому дослідження фінансового потенціалу населення мають торкатись конкретних механізмів його використання в контексті забезпечення стійкого економічного росту.

Література:

1. Бандера В., Буняк В., Ватаманюк О., Дорофєєва Н., Коротка Г. Доходи та заощадження в перехідній економіці України / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка / Степан Панчишин (ред.), Михайло Савлук (ред.). — Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. — 406 с.
2. Бюлетені Національного банку України 1999—2008 рр. -<http://www.bank.gov.ua> (10.06.2008).
3. Гайдуцький А. Масштаби потоків міграційного капіталу в Україну // Вісник НБУ. — 2007. — № 10. — С. 11—15.
4. Данилов А. Д., Вдовиченко А. Н. Финансовые ресурсы инвестиционных процессов в условиях деформации сберегательного поведения населения // Бизнес-информ. — 2007. — № 12. — С. 57—60.
5. Данилов О. Д., Вдовиченко А. М. Финансовый потенциал населения Украины: теоретичне визначення та оцінка // Науковий вісник Національного університету ДПС України. — 2007. — № 3 (38). — С. 55—60.
6. Державний комітет статистики України — <http://www.ukrstat.gov.ua> (15.07.2007).
7. Маламед М. Методологічні проблеми обчислення та аналізу заощаджень домашніх господарств // Вісник НБУ. — 2000. — № 2. — С. 15—18.
8. Мандибура В., Ходачук О. Скільки градусів в тени // Бизнес. — 1999. — № 12.
9. Осецький В. А. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики. — К.: ІАЕ УААН, 2003. — 413 с.
10. Платіжні баланси України 1995—2007 рр. — <http://www.bank.gov.ua> (10.06.2008).
11. Скільки українців працює за кордоном // Голос Америки. — 2003. — 16 серпня — www.voanews.com/ukrainian/archive/2003-08/a-2003-08-16-1-1.cfm.
12. Скрипник А. В., Варваренко Г. О. Вплив валютно-курсової політики на інфляційні процеси в Україні // Вісник НБУ. — 2007. — № 1. — С. 40—48.
13. Черный Р., Ковалева Е., Желбанов Д. Нацбанк отпустил народные деньги за границу // Коммерсант-Украина — 2006. — 13 февраля. — С. 4.
14. Шумська С. С. Доларизація та відтік коштів з української економіки // Економіка і прогнозування. — 2003. — № 4. — С. 62—71.
15. Remittances data from World Bank electronic database — www.worldbank.org